

is necessary to notice that the modern economic culture does not promote formation of the all-round education, comprehensively developed person. Values of modern economic culture demand as much as possible effective work that leads to high professionalism of work, on the one hand, and a narrow orientation from another that in turn conducts the person to unilateral development, and it in our opinion is a negative tendency of a modern society. Encouragement with modern economic culture of demonstrative and maximum consumption of a product, conducts on the one hand to as much as possible fast development, basically, the exact science, to growth of industrial potential, product reduction in price, with another to as much as possible fast exhaustion of natural resources and accompanying, to this phenomenon, problems which also are a negative tendency.

Keywords: culture, economic culture, values of economic culture.

Надійшла до редколегії: 15.12.2013 р.

УДК 101.8

О. П. Шаповал
НТУУ «КПІ»

ПРОЯВ ТРАНЗИТИВНОСТІ ВСЕЗАГАЛЬНОГО ЧЕРЕЗ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ ТА СВІДОМОСТІ

Розглядається зміст та функціонування поняття транзитивності в сучасній філософській науці. Визначається місце та роль перетворених форм в трансформаційних змінах всесвітнього суспільного буття та свідомості. Досліджується становище людського індивіда в перехідний період.

Ключові слова: транзитивні періоди, трансформації, перетворені форми, всезагальне.

Пізні етапи розвитку суспільств завжди характеризуються нестійкістю, аморфністю, боротьбою з перемінним успіхом старого і нового. Прикладами можуть слугувати: розпад в продовж століть Західної Римської імперії, побудованої на рабстві, розклад феодального ладу в країнах Західній Європи в XV – XVI століттях, та більш свіжі події пов'язані з розкладом пізнього капіталізму в країнах Західної і Східної Європи, Азії та Америки. Аморфність становлення нового суспільства в рамках старого, в межах старих суспільних відносин, завжди містить в собі деформації, що створює унікальність історичної ситуації в той чи інший момент переходу. Опосередкування процесу становлення нових суспільних відносин в значній мірі пов'язані з минулими міфологічними та релігійними самовизначеннями суспільної свідомості. Проблема полягає у тому, що під час транзитивного, або іншими словами перехідного періоду, міфологічні та релігійні форми чуттєвої свідомості індивідів нашаровуються разом із деформованими суспільними відносинами у картину світосприйняття де перевернутим і деформованим є все, що потрапляє в межі рефлексії. Причому рефлексії абстрактної, повернутої на саму себе, яка ніколи не знає до кінця, що ж вона все таки рефлексує? Звідси складається враження, що існує ще щось, що залишилось не пізнаним, щось, що існує по ту сторону пізнання, щось поза межі і недосяжне для розуміння, щось таке, що можна відчувати тільки невідомим чуттям. Так з'являється повернута в себе форма, яка рефлексує в світі індивідуальних видимостей та від чуттів, «в світі тіней» так би мовити, та не доходить до розуміння сутності. Що може розвернути таку форму на шлях пізнання сутності? Кому під силу таке завдання?

Якщо розглядати накопичений у великій кількості емпіричний матеріал, що стосується сучасного періоду трансформаційних зрушень як в суспільстві, так і в свідомості його членів, використовуючи одні лише формально – логічні методи, то виявляється, що логіка та закономірності системних соціально – економічних зрушень десь зникають, або вже точно знаходяться не тут, не в сьогоденні. Важко виявити більш менш стійкі закономірності в суспільстві в якому постійно відбуваються якісь зміни, проходять революції та контрреволюції, реформи та контр реформи, трансформації як в одну, так і в іншу сторону. Де присутній прогрес і регрес одночасно; де примішується важко зрозумілий суб'єктивний фактор лідерів даного суспільства в ділі державного управління, їх освіти чи неосвіченості, різномірних спокус і т. ін. На повірку впливають не закономірності, а швидше

абсурди. Суспільство, що ще вчора рухалось до демократії та класифікувалось в рамках теорії транзитивних періодів, сьогодні, під керівництвом тих самих демократично налаштованих політичних сил і їх лідерів повертає до авторитаризму та відвертої диктатури. В своєму бажанні утримати політичну та економічну владу так звані еліти кожний день клянуться на скрижалях демократії і в той же час не добирають методів для закріплення свого панівного становища. В зв'язку з цим виникає цілком зрозуміле враження про кінець транзитології. Оскільки, переходу до демократії немає. Узагальнювати нічого, рефлексувати ні до чого, висновки і так очевидні. В такій ситуації, дослідники транзитивних періодів з кінця дев'яностих років у Росії та з початку двохтисячних в Україні, маючи перед собою сумний досвід політичних трансформацій у бік посилення державної влади, заборони партій, згортання свободи слова і т. д. приходять до висновку, що транзитології як науці прийшов кінець і далі всі явища суспільного життя можна пояснювати тільки в термінах постмодернізму. Дана точка зору присутня в роботах: Капустіна Б.Г. [1, с. 6-26], Кузнєцова І.І. [2, с. 46-51], Мартянова В.С. [3], Романюк О.І. [4].

На нашу думку, транзитивність суспільного розвитку не визначається лише переходом до «демократії». Транзитивність – це характеристика зміни основ сучасного суспільства. Це глобальний перехід до суспільства на якісно вищій стадії свого розвитку, де такі форми як демократія, авторитаризм, диктатура – це лише моменти даного переходу. Переходу від передісторії до справжньої історії людства.

Історія людства містить в собі внутрішню закономірність становлення сутності людини через логічний розвиток способів матеріального виробництва, що віддзеркалюється у формах виробництва ідеального. Але цей процес не відбувається поступово і гладко, еволюційно, від нижчого до вищого, від простого до складного. Це переривчастий процес, зі своїми кризами і падіннями, зигзагами і поворотами, поверненнями на попередні стадії розвитку. Особливо він загострюється на межі переходу від передісторії до справжньої історії людства. Повернення в «передісторію» супроводжується феноменом «повернення» в логічно та історично вичерпані параметри становлення сутності людини, що вже були представлені у попередніх способах виробництва.

Намагання представити теперішні явища і процеси, що відбуваються в суспільно – економічному житті людей, як щось «нове» не витримують критики. Швидше за все, його можна охарактеризувати як негативну форму нового по змісту відчуження її в історичному процесі. Дані намагання схожі на оновлену форму старого ідеологічного управління або маніпулювання сучасним світом, що повністю вкладається в рамки спроб обґрунтування необхідності функціонування капіталу як вершини історії. А з іншого боку, це пряме заперечення логіки історії, закономірностей виникнення капіталістичного способу виробництва його розквіту і неминучого занепаду. Таким чином, за завісою заперечень логіки історії, ховається намагання заперечити існування закономірностей виникнення, розвитку та занепаду способів виробництва, а також заперечення можливості подолання розвитку історії по способам матеріального виробництва взагалі, подолання наслідків передісторії та перехід до справжньої історії людства.

До того ж, в даному разі, багаторазове кількісне повторення ідеї заперечення логіки історії, її багатоліке, множинне відтворення в засобах масової інформації не переростає в якість. Позитивного самоствердження даної ідеї не відбувається, оскільки, це все вигадане, удаване, кволе і не життєздатне. Так, воно підкреслено яскраве, показне та з рештою агресивне тому, що відчуває неминуче настання кінця свого буття. Але вся ця ідеологія уособлює собою вичерпану суспільну міру. Історію не можливо зупинити, законсервувати, повернути в протилежному напрямку, попри всі свої зигзаги та повернення вона живе і розвивається, до розвиває нерозвинені ланки та іде далі, в рамках єдиного всесвітнього процесу розвитку людства. Кожний день приносить нові сюрпризи, нові факти і явища, що далеко не завжди вкладаються в абстрактні параметри теорій, які тиражують на різний лад дуалізм сутності людини, вигадують чим раз, то все більш «конкретні» реальності для людини, що не існувала ніколи і ніде. Ігнорування сутнісної предметності продуктивних сил за

для тимчасового вирішення суперечностей сучасної системи суспільних відносин, нехтування самим питанням розкриття принципу сутності людини, - обертається нічим іншим, як безглуздістю існування людей в їх повсякденному бутті, та всієї людської культури загалом.

Діалектика сходження способів виробництва, в сучасних умовах, схована під нашаруваннями великої кількості перетворених форм, що створює своєрідну метафізику сучасного історичного простору. В даному просторі кількісна «все загальність» та «всеохопність» або іншими словами, проста сума байдужих одна до одної форм не створюють єдності світу, а навпаки, розрізнений, строкатий, довільний набір речей та принципів, що існують поряд одне з одним. Абстрактна все загальність ідеалістичних принципів, існуючих самих по собі, не привласнюється на рівні безпосередньої життєдіяльності людських індивідів. Вона існує самостійно десь там..., в ідеальному просторі науки, ідеології, культури і т. ін. Так, вона здатна узагальнювати, ставити вимоги, виставляти якісь претензії але змінювати не може, не може жити цим світом, переживати його негаразди, залишаючись абсолютно байдужою до всього, навіть до самої себе. Набуття об'єктивним світом ідеальних форм всезагального відбувається. Але тільки тоді, коли вони стають атрибутом матеріального розвитку, в даному разі, в просторі становлення універсальності промислового способу виробництва. Розвиток продуктивних сил, техніки та технології, машин та знарядь праці, різних технічних пристроїв та приладів – все це те, що виводить за межі національних держав, культурних та релігійних обмежень, расових забобонів і т. д. Це те, що рухає суспільство по шляху переходу до його вищих якісних станів. Розвиток способу виробництва потребує привласнення ідеально – всезагальних форм, логіки в системі категорій на рівні кожного людського індивіда, на рівні його мислення, перетворення останнього в мислення категорійне, понятійне, сутнісне, тобто те, яке розуміє закони розвитку природи, людського суспільства та свідомості.

Транзитивності розвитку або його перехідному характеру притаманні, як історичний, так і культурний виміри. З плином часу або історично, транзитуються, переходять, взаємно проникають загальні принципи спільні для всіх культур, культурних утворень, культурних мір. Вони трансформуються в логіку свого власного саморозвитку. Трансформації всесвітнього суспільного буття та свідомості приходять навіть у самі найвіддаленіші куточки світового культурного простору, що з тих чи інших причин перебували під впливом «запізнілих» передумов у своєму розвитку.

Яскрава строкатість сучасних культурних феноменів говорить про те, що відбувається поєднання різних рівнів розвитку не тільки по способу виробництва але і по ступеню теоретичного самовизначення свідомості. Сучасний перехідний період, на наш погляд, характеризується транзитивністю всезагального, де суспільно – теоретична свідомість на свій страх і ризик, в гігантській мірі опосередковано, намагається стати або пройти шлях становлення суспільної самосвідомості. Що їй заважає? – Перед усім – еклєктика. Еклєктика передумов культурного та етнічного розвитку, виражена у формах, що перебувають на різних стадіях міфологічної та релігійної свідомості, притаманній раннім стадіям суспільної організації.

Існування перетворених форм в безпосередньому бутті сучасного світу спричинено деформованою реальністю, де існує свобода, що міститься в рамках несвободи, тому що обмежена і подавлена останньою, підконтрольна їй. Це свобода несвободи одиничного індивіда відчуженого від свого суспільно-історичного ідеалу, спотвореного і сповідую чого примітивний індивідуалізм. Даний індивід цілком задоволений удаваністю та неістинністю свого стану і тому мирно співіснує з деформованою реальністю та породженими з неї перетвореними формами, в яких «купається» і знаходить задоволення, живе в деформованій реальності, відчуває свободу, яка в дійсності є його ярмом. Сталість і законсервованість спотворених людських відносин, таких собі «одиничних», «з індивідуалізованих» форм особистого «я» з однієї сторони, та «всезагальних» «логічних» форм – «Ми», що існує десь у безповітряному просторі відчуженої науки, з іншого, не сприяє вирішенню основної суперечності дійсності, та не приводить до переходу суспільства в свій якісно новий стан. Перевтілення людської історії на індивідуальному рівні не

відбувається. Відчужений індивід не відчуває потреби справжньої свободи, та необхідності свого власного становлення як людини. Тому і зберігаються всі ці «хворобливі стани» індивідуального духу, суперечності істинності та неістинності людської волі в об'єктивному ході речей. Одиначне буття індивіда в такому разі може мати сенс тільки як подолання одиначності, як становлення багатого у всіх своїх проявах людини, як утвердження загального людського змісту через само подолання відокремленості.

Сучасний капіталізм розвинув продуктивні сили до небачених висот але цей розвиток обернувся аморфністю та деградацією людини, деформацією характеру суспільних відносин. Тому проблема розгортання сутнісної суперечності дійсності на етапі передісторії виявила внутрішні межі розвитку матеріальної та ідеальної логіки в даному історичному періоді. Ці межі проявляють себе в сутнісних суперечностях капіталістичного ладу. І проблема тут лежить не тільки і не стільки в політико – економічній площині, скільки в неможливості розвитку мислення або сфери ідеального взагалі у просторі та формах логіки, яка взята з минулого, з підвалин того ладу, що відживає назначений йому історією час. Те, що з одного боку, розвиток в сфері мислення прийшов до свого апогею, а з іншого, в суспільній практиці – зупинився, призвело до регресу; до відступу на попередні стадії суспільного розвитку; до проявів потворного; до деформацій в сфері буття і вираження їх у перетворених формах; до стагнації у розвитку самої сфери ідеального. Нemoжливість подальшого становлення на практиці нових форм організації суспільства спричиняє до того, що таке становлення відбувається в ідеальних формах, зокрема, скажімо у формі позірною зіткнення різнорідних ідей на всякого роду зібраннях. Конкретно – всезагальне зняття перетворюється в зняття абстрактне, вихолощене, таке, що вбиває в собі опосередкування свого становлення. Цей процес перетворення стає аналогічним процесу деформації змісту реального буття. Капіталізм, як вища форма уречевленого розвитку, на своїй фінальній стадії продовжує існування за рахунок культивування та підживлення, на сутнісному рівні, аморфності відчуженої людини і всіляких деформацій розуміння поняття прогресу. Тут процес становлення не тільки перетворюється, але й умисно обертається на ідеологічну деструкцію, що множить у різних формах до безкінечності. Логіка розвитку заперечується взагалі. Створюється видимість звільнення від: повинності, необхідності, тотальності, закономірності, все загальності; утверджується: ірраціональне, випадкове, алогічне, абсурдне, як видимість, по суті, свавільної свободи.

Зрештою, тема перетворення людського життя на абсурд все одно не стає основним предметом філософської рефлексії, як би цього не домагалися різного роду ідеологи та апологети «нешасної свідомості». І все по одній простій причині – там немає логіки. Абсурд завжди залишається абсурдом, випадком, виключенням з правил. Нemoжливо його експлуатувати до безкінечності! - І в нього є свої межі, досить вузькі і суперечливі. Все, що тут мабуть можливо, то це вказати, ткнути, так би мовити пальцем, на невідповідність раціонального чуттєвому, - от і все. Абсурд – це тільки покажчик невідповідності, причини якої ховаються далеко поза його межами. На визначеному етапі розвитку, дійсно, настає такий момент, коли чуття стають обманливими тому, що предметний світ, як первинний образ чуттєвого, всіляко підмінюється на теоретичному рівні «вторинними» імпровізаціями його реалій. Робиться це свідомо чи несвідомо але завжди в чийсь інтересах. Тут знаходиться підґрунтя модернізму та постмодернізму з його випадковістю чуттєвого сприйняття, чуттєвої пам'яті, запереченнями логічної рефлексії.

Строката, суперечлива, існуюча реальність капіталістичного світу продовжує своє існування в умовах, коли вона себе вже вичерпала на сутнісному рівні. Це існування після всього значущого, що вже відбулось в історії людства, тобто «post festum», так би мовити. Але головне, тут не відбулось логічного завершення. Не відбулось завершальної стадії переходу в якісно новий стан. Існування того, що віджило продовжується понад міру. Обумовлюється дане існування, з одного боку, перетворенням заперечення старого в наявну форму буття, а з іншого, становленням нових форм, ще дуже кволих і нестійких відносно часових рамок але, тим не менше,

все ж таки здатних до виживання в нових умовах. Старе віджило але не пішло у небуття, нове – тільки набирає сили, щоб своїм становленням завершити заперечення старого і здійснити перехід на нову стадію розвитку. Нові форми організації суспільства торують собі дорогу крізь великі нашарування регресивних форм наявного буття. І сприяють до розвитку людських почуттів до рівня теоретичного змісту вираженого, поки що, тільки у філософській свідомості. Повернуті з минулого форми складають регресивний простір, де спотворюється реальність і в повній мірі проявляє себе феномен потворного. Деградація чуттєвих форм співвідноситься з деградацією форм логіки та мислення і проявляє себе як деструкція мотивації людського життя. Воно стає безглуздом і порівнюється із хворобою та смертю. К. Розенкранц розміщував феномен абсурдного, спустошеного, мертвого, божевільного в такому самовизначенні потворного, в якому життя набуває форми смерті, а смерть, відповідно, набуває форми життя [5, с. 184-195]. Тут відбувається обернення форм, подій та явищ людської культури навиворіт і представлення їх як зворотної, тіньової сторони передісторії. Неможливість реального суспільного розвитку «компенсується», так би мовити, можливістю прояву на рівні окремих індивідів, сплесків їх божевільної фантазії. Якщо в реальному житті існують повсюдні обмеження та заборони, то тоді залишається безповітряний простір мрії. Тільки от мрії виходять все більш якісь темні, гнітючі, безрадісні та безглузді. Вся яскравість життя там перетворюється на переживання моменту смерті.

Повернення старих форм організації суспільства порушує становлення нової міри співвідношення одиничного та всезагального не тільки на суспільному рівні, а й на рівні окремо взятої особистості, виливаючись в конфлікт загального і окремого, спільного і приватного та набуває форми розриву і протиставлення ідеальної та чуттєвої сфер людської сутності. Таким чином, виявляється, що при порушенні міри, роздвоєння єдиного може приводити до розірваності протилежностей. Окремо взята людина, індивід, як особливе не бачить себе у всезагальному, і, відповідно, саме це всезагальне не включає в себе особливе, тобто конкретного індивіда. Все загальність стає абстрактною все загальністю та існує десь «на небесах», а на землі, тим часом, панує вульгарний емпіризм одиничного з його спотвореною свідомістю, здатною лише до часткового узагальнення окремих, абстрактним чином зрозумілих, ідеальних сутностей. Реанімація приватновласницьких відносин в суспільстві приводить не до ліквідації, а навпаки, до зміцнення суспільного розподілу праці, та до розвитку на його основі фундаментальної суперечності дійсності, прояву її у всіх сферах життя суспільства: економічній, соціальній, політичній, ідеологічній, культурній. На межі переходу людського суспільства у свій якісно новий стан, суспільний розподіл праці перетворився із фактору «прогресу», що діяв колись як прискорювач на шляху стихійного становлення суспільства як суспільства вільних і свідомо діючих людей, у фактор «регресу», тобто у від'ємну величину, що тягне суспільство назад у вже пройдені та вичерпані на рівні сутності форми свого буття. Величину, що породжує понад міру розірваність земної основи на дві псевдо-самостійні «сутності», як то матеріальну та ідеальну. Величину, що відтворює старі парадокси розуміння історичного часу та простору, коли поняття часу закріплюється за духом, а поняття простору за одиничністю існування емпіричних форм. Звідси випливає і практично вже вичерпана ідея «лінійності» історії, та існування «дурної кількості», що не здатна збагнути природу безкінечності та того, що безкінечність взагалі не є кількістю, кількісною категорією як такою. Розподіл праці, на сам кінець, постав у сучасному світі величиною, що розриває із середини логіку розуміння логіки світу, та відтворює цей розрив у перетворених формах. Логіка тут втрачає не тільки зміст, але й форму, як єдину можливість своєї цілісності, адже логіка оперує «формою» лише до того часу, поки вона виступає діалектичною абстракцією реальних процесів.

Сучасному світу приватновласницьких відносин потрібен, в достатньо обмеженій кількості, окремо взятий, емпіричний, виробничо – функціональний індивід. Цей світ всіляко намагається законсервувати його часткове, відчужене становище. Але яким би частковим і відокремленим, непотрібним, здебільшого, по своїй суті, не

було становище людського індивіда, він все одно залишається саме людським, суспільним індивідом, тобто може існувати та розвиватись тільки в суспільстві, всіма способами намагаючись вийти за рамки самотнього «я». Його конфлікт з відчуженою основою всесвітньої людської історії є неминучим, тобто він вже закладений на рівні існування. Але вийти з нього індивід зможе тільки по шляху переходу, діалектичної трансформації себе в основу світового розвитку в цілому.

При переході суспільства у свій якісно новий стан загострюється фундаментальна суперечність теоретичної основи – тотожності мислення та буття. Де з одного боку, подальший розвиток і перехід не можливий без того, щоб суспільна свідомість в своєму теоретичному значенні не йшла попереду суспільного буття. А з іншого, випередження таки має своє місце, але лише у сфері переслідування прагматичних інтересів та функціональних завдань. Така частковість приводить до того, що в теоретичних викладах світ моделюється лише у технократичному значенні, за для задоволення егоїстичних потреб та інтенцій часткових, відокремлених один від одного індивідів.

Все багатство та універсальність, а звідси і необмежені можливості, людської суспільної сутності залишаються десь у небутті. Вони ніби і є в потенції, в можливості, але за непотрібністю просто відкидаються, - марнуються. Тому подолання невидимої межі, що заважає суспільному розвитку, можливе тільки через втілення субстанційного переходу світу на шляху де створюється всезагальний базис для можливості універсального розвитку, як окремого індивіда, так і суспільства взагалі. Універсальність індивіда мається на увазі тут як універсальність його реальних та ідеальних відносин у людському суспільстві, а процес розвитку, це передумова становлення його саме як людської, суспільної істоти [6, с. 35].

Сучасна, монополістична форма власності на засоби виробництва приховує під собою відчуження культури, як форми відносин пов'язаної із виникненням та розвитком перетворюючої, предметно – практичної діяльності людини, від суспільної значущості праці, що тільки і в змозі формувати універсальність людських здібностей. Вирішення сучасних проблем та суперечностей епохи глобальної кризи капіталізму, що включає в себе окремо взяті економічні кризи, лежить на шляху створення та утвердження способу виробництва сутнісних сил людини та її суспільних відносин, тобто на шляху переходу до суспільного способу виробництва. А це, в свою чергу, вимагає створення нової світової реальності, на основі втілення принципів гуманізму і теоретичного розуміння сутнісної логіки розвитку цієї реальності як такої.

Неусвідомлена логіка розвитку виробничих сил, як своєрідна вісь людської культури, проявляє себе в стихійних спів падіннях або суперечностях; об'єднаннях або розломах; як теоретичного так і практичного характеру. Вона підпорядковує собі і приводить в рух застигли в своєму статичному стані людські спільноти. На сьогоднішній день, капітал уособлює в собі цю несвідому силу, що не тільки інтенсивно але і екстенсивно (по всьому світі, глобально) сприяє відчуженому становленню всезагального, тобто всезагальної світової спільності по справжньому вільних людей. І тому проблема тут полягає в тому, що даний процес проходить саме несвідомо, тобто за посередництва капіталу, що і накладає відповідний відбиток на сам перехідний період.

Прискорення суспільного прогресу в зростанні продуктивності праці та впровадження досягнень науково-технічної революції привело до зростання інформаційних, комунікаційних, науково-дослідних, культурних, освітніх послуг і продуктів, і відповідно, до скорочення долі матеріального виробництва в новому суспільно – створеному продукті. Скоротилась чисельність зайнятих в даній сфері. Представники таких ідеологічних течій як «постмодернізм» та «пост індустріалізм» почали говорити про кінець «продуктивістської цивілізації», про втрату провідної ролі праці, в класичному її розумінні, зменшення кількості, і відповідно, значення пролетаріату. Почались також розмови про перехід до пост товарних форм організації праці, відмирання товарно-грошових відносин, трансформації процесу обміну. Звісно, людям які вирости і виховувались в суспільстві тотального

дефіциту чи то товарів, чи грошей, важко собі уявити, яким воно буде те майбутнє суспільство, де не буде бракувати ні того, ні іншого. А ще складніше уявити, як можна буде обходитись взагалі без них тому, що і товар і гроші перестануть існувати як такі, оскільки не буде обміну в класичному його розумінні. В решті решт, надії приблизити це нове суспільство хоча б ідеально, на мить відволіктись від негараздів сьогодення, і спонукають до творення даних теорій підкріплених, як здається на перший погляд, переконливими фактами і цифрами. Сентенції з цього приводу, зараз чимось нагадують старі фільми про космічну еру, зняті на початку ХХ століття за мотивами науково – фантастичних романів. Вся складність і багатогранність цього процесу, а саме - відмирання товарно–грошових відносин, зараз, нами просто не усвідомлюється. Важко пояснити людині, що живе в кам'яному віці, як працює космічний корабель. Що тут може бути безсумнівним так це те, що ми дійсно вступили в епоху переходу до суспільства де товарно-грошові відносини, і відповідно, відносини ворожнечі з цього приводу, будуть замінені відносинами співробітництва і взаємодопомоги. Обмін усім і в тому числі: знаннями, інформацією, ресурсами, різномірними продуктами праці та послугами буде відбуватись як закономірний і необхідний процес на шляху взаємного розвитку вільних особистостей. Тільки от сам перехід до цього нового суспільства буде відбуватись не завдяки творенню теорій, а шляхом важкої боротьби зі всім тим, що вже віджило свій вік.

Що заважає нам зараз усвідомити в повній мірі сутність даного переходу?

На нашу думку – це нерозвиненість та обмеженість, історична безперспективність пануючих на даний час інтересів. Оскільки переважна більшість їх є інтересами розділених і розрізнених індивідів, що переслідують власну вигоду. А там, де всі хочуть виграти за рахунок один одного, з необхідністю існують ті хто програє, тобто ті, за чий рахунок досягають успіху найвдаліші представники роду людського. Так з'являються особи, що програли цю віковичну боротьбу приватновласницьких інтересів – «принижені та ображені». В суспільстві де йде постійна боротьба «за виживання», «за кусок хліба», «за місце під сонцем», доброчесність стає винятком, майже нездійсненною мрією. І не варто покладати надії на «хитрощі розуму» (Гегель) [7, с. 397] тому, що вади приватних осіб тільки статистично приводять до блага усього суспільства, - усього загалом та нікого зокрема. Благо для окремих приватних осіб в суспільстві де діє «невидима рука», де якомога більше споживання назване благом, обертається як бідами для всього суспільства загалом, у вигляді соціально – економічних криз, так і для кожного зокрема – паралізуючи його волю до об'єднання та стимулюючи деградацію особистості. Сфера обміну, в суспільстві де кожен переслідує власну вигоду, ніколи не буває справедливою, симетричною, еквівалентною. Кожен її учасник з необхідністю повинен щось втрачати, щоб прийняти участь в подальших актах купівлі – продажу, що тільки ззовні виглядає як гра попиту і пропозиції. І навіть якщо комусь здається, що він може якийсь час вигравати не програючи, то для таких приходить криза і все розташовує по своїх місцях. Витверезіння приходить раптово, коли його ніхто не чекає, наслідки, як правило, - сумні.

В суспільстві, де обмін і розподіл суспільного багатства відповідає рівню розвитку виробничих сил та проходить по законах товарно-грошових відносин, так звані «нематеріальні багатства» також з необхідністю будуть оцінюватись та розподілятись по тих самих законах. Ніяких інших законів для них не придумують, «другої», «паралельної», відмінної від існуючої культури людство не створить. Виведення культури із сфери інтересів, або ж розвиток її в протизагості останнім, в якості протесту, альтернативи, буде продовжуватись до тих пір, поки буде існувати даний спосіб виробництва і відповідній йому способи обміну, розподілу та споживання.

Таким чином, можна зробити наступні висновки: тільки подальший рух по шляху переходу до розвитку виробництва сутнісних здібностей людини може розвернути форму індивідуальної рефлексії на шлях пізнання сутності, а заодно і скинення та руйнування нашарувань і деформацій спричинених пануванням перетворених форм свідомості; в ході розгортання транзитивного періоду одиничне буття індивіда має сенс тільки як подолання одиничності, як становлення багатості у всіх своїх проявах

людини, як утвердження загального людського змісту через само подолання відокремленості; конфлікт окремого індивіда з відчуженою основою всесвітньої людської історії є неминучим, тобто він вже закладений на рівні існування, але вийти з нього він зможе тільки по шляху переходу, діалектичної трансформації себе в основу світового розвитку в цілому.

Бібліографічні посилання:

1. Капустин Б. Г. Конець «транзитології»? (Отеоретическом смысле первого посткоммунистического десятилетия) / Б. Г. Капустин // Полис, 2001. – № 4. – С. 6–26.
2. Кузнецов И. И. Парадигма транзитологии / И. И. Кузнецов // Общественные науки и современность, 2000. – № 5. – С. 46–51.
3. Мартыанов В. С. Конец транзитологии: что дальше? Провал транзитологии [Электронный ресурс] / В. С. Мартыанов. – Режим доступа : <http://www.espi.ru/Content/Conferences/Papers2004/Martyanov.pdf>
4. Романюк О. І. «Кінець транзитології» чи криза її первинної парадигми? [Електронний ресурс] / О. І. Романюк. – Режим доступа : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=69&c=1587>
5. Шкепу М. А. Эстетика безобразного Карла Розенкранца / Институт проблем современного искусства Национальной академии искусств Украины. – К. : Феникс, – 2010. – 448 с.
6. Маркс К. Экономические рукописи 1857-1859 годов (Первоначальный вариант «Капитала») / К. Маркс, Ф. Энгельс // Сочинения 2-е изд. – М. : Издательство политической литературы, – 1969. – Т. 46. Ч. II. – 618 с.
7. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук / Г. В. Ф. Гегель – М. : Мысль, 1975. – Т. I. – 452 с. – (Акад. наук СССР. Ин-т философии Филос. наследие)

Шаповал А. П. Проявление транзитивности всеобщего через трансформации общественного бытия и сознания

Рассматривается содержание и функционирование понятия транзитивности в современной философской науке. Определяется место и роль превращённых форм в трансформационных изменениях всемирного общественного бытия и сознания. Исследуется состояние человеческого индивида в переходный период.

Ключевые слова: транзитивные периоды, трансформации, превращённые формы, всеобщее.

Shapoval A. Manifestation of transitivity of universal through the transformation of the public being and consciousness of people

Analyzes the content and the functioning of the concept of transitivity in contemporary philosophical science. The place and role of the converted forms of transformational change in the world of social being and consciousness. We investigate the state of the human individual in a period of transition. The purpose of the article is to clarify the reasons for the layers of the mythological and religious forms of sensory consciousness together with deformed social relations in this picture perception of the world, where upside down and deformed turns out to be all that falls within contemporary reflection. The concept of transitivity is defined as the characteristic of the change of the foundations of society. As the global transition to a society to a qualitatively higher stage of its development. Where such forms as democracy, authoritarianism, dictatorship, are only aspects of this transition. The transition from prehistory to the true history of mankind. It concludes that only the further movement on the way of transition to the development of production of essential abilities can turn around the form of individual reflection on the way to cognizing the essence. And drop and destruction layers and deformations causing the domination of converted forms of consciousness. During the deployment of a transitive period single being of the individual makes sense only as overcoming of the singularity. As becoming rich in its manifestations person. As the adoption of the universal human content by overcoming the separation of the individual. Conflict individual with alienated Foundation of the world human history is inevitable. As it is already laid at the level of the existence of an individual. But get out of it, he can only transition or dialectical transformation itself in the Foundation of the world development as a whole.

Keywords: transitive periods, transformation, converted forms, universal.

Надійшла до редколегії: 12.12.2013 р.